

Stoji 12 lira. — Vol. II. *Philosophia naturalis generalis et specialis*. XXX—819 pag., 1936. Stoji 35 lira.

Ova dva vrlo nejednaka sveska aristotelsko-tomističke filozofije, na koje će slijediti još dva daljna sveska, prikazuju probleme logike, kozmologije i psihologije. U njima se nalazi sve ono što čovjek s pravom traži u dobro sastavljenom udžbeniku. Djelo je vrlo pregledno, ali katkad i dosta komplicirano. Neispravno tvrdi pisac (I, 5): »*Incompleta et inadaequata est definitio Wolffiana, scilicet: ‚Est scientia possibilium quatenus esse possunt‘. In ipsa enim deest obiectum formale quo seu lumen, ideoque eius specifica differentia; atque insuper, in philosophia agitur non solum de possibilibus, verum etiam de realibus, contingentibus et necessariis.*« Wolff ima još jednu drugu definiciju filozofije, koja glasi: »*Cognitio rationis eorum, quae sunt vel fiunt, unde intelligatur, cur sint vel fiant.*« Ako se već prigovara Wolffovu pojmu filozofije, treba reći da on još prilično univerzalistički shvaća filozofiju i da se po njemu prirodne znanosti smatraju empiričkim disciplinama filozofije. Osim toga mi se čini da ne bi trebalo u skolastičkoj filozofiji toliko insistirati na razdiobi »racionalne filozofije« na formalnu i materijalnu logiku. To naime lako vodi do pogrešnog shvaćanja logike, naime kao da je ona samo pasivno sredstvo kojim se čovjek služi pri filozofiranju. U tom se duhu često čuje prigovor iz usta »modernih« filozofa, a čini se da se pisac nije dovoljno ogradio protiv toga. I logički su problemi pravi filozofski problemi, pa se stoga već u samoj logici mora u pravom smislu riječi filozofirati. Piščeva materijalna logika (»*quae inepte a recentioribus quibusdam ‚Logica Maior« vel aliter vocatur*« I, 138) ne odgovara kritici ili noetici u običnom smislu. Ona se bavi pitanjem »*qualis esse debeat vera ac certa materia ut vera ac certa conclusio habeatur*«. Mnogima će dobro doći prilozi prvog sveska o aristotelsko-tomističkoj, Baconovoj, Descartesovoj Wolffovoj i Kantovoj klasifikaciji znanosti. Nažalost je opširni popis bibliografije u drugom svesku nešto površno izgrađen. Često nema potpunog naslova kao ni mjesta ni godine izdanja.

2. — **Carbone, C.: *Circulus philosophicus*** seu obiectionum cumulata collectio iuxta methodum scholasticam. Vol. II. *Ontologia*. In —8, VII—597 pag. Taurini (Marietti) 1935. Stoji 18 lira. Vol. III. *Cosmologia*. In —8, VII—624 pag. Taurini (Marietti) 1937. Stoji 20 lira.

Naslov ovog djela iznenađuje, ali potpuno odgovara metodi po kojoj se ovdje prikazuju ontološki i kozmološki problemi. Šablonski se vraća dioba na tri dijela: *obiectio, responsio, explicatio*. Drugog teksta (osim naslova) nema. Pisac je upravo išao za tim da pokupi objekcije iz klasičnih priručnika i da ih prikaže u što kraćem i jednostavnijem obliku. Ipak naglašuje u predgovoru i to da je objasnio više poteškoća »svojim trudom i radom«.

Dobro su mi poznate prednosti ove metode, ali smatram da se takav način prikazivanja problema vrlo lako može izroditi u dosadnu kazuistiku. Ne quid nimis! Meni se čini, i to na osnovi samih piščevih izvoda, da pojmovi često nisu dovoljno jasni, jer se ne objašnjavaju sistematski, nego »svrsishodno«, to jest obzirom na iznesenu poteškoću. Tako se na pr.

(II, 579—580) stavljaju dvije prve objekcije te se u njima izričito spominje pojam »*potentia obedientialis*«, ali tek u četvrtoj objekciji (II, 582) doznajemo što taj pojam uopće znači. U nekim je dijelovima jasnoća i jednostavnost samo prividna. Sumnjam da je na pr. princip uzročnosti (II, 485—499) solidno prikazan. Osim toga se u formuliranju poteškoća upliću mnogi pojmovi iz drugih disciplina. Uslijed toga prikaz ni izdaleka nije tako pregledan, kako se na oko čini. Samo usput spominjem da se danas iz opravdanih razloga obično ne obrađuju u kozmologiji pitanja o panteizmu, o stvaranju svijeta, o čudu, o principu individuacije, o životu, o životinjama i sl. U piščevoj kozmologiji ova pitanja čine jednu trećinu knjige.

Piščeva metoda ne vodi do zaokruženog sustavnog znanja. Ona osim toga gubi pravi kontakt s poviješću filozofije kao i s novijom stručnom literaturom. Samo za *disputacione vježbe* mogu ovo djelo preporučiti kao korisno pomagalo.

3. — **J. Gredt: *Elementa philosophiae aristotelico-thomisticae*.** Editio septima recognita. Vol. I. Logica, Philosophia naturalis. In —8, XXII—501 pag. Vol. II. Metaphysica, Ethica. XVI—470 pag. Friburgi Brisgoviae (Herder) 1937.

Medu priručnicima skolastičke filozofije Gredtovo djelo zauzima važno mjesto. U njemu nalazimo sve ono što je potrebno za prvu sigurnu orijentaciju u aristotelsko-tomističkoj filozofiji. Ugodno iznenaduje što pisac ne nagomilava tekstove i bibliografiju, nego što postupajući eklektički kao izvježban učitelj daje od svega samo ono što je najbolje. Mnogi neće moći prosuditi i ocijeniti koliko je stručnog znanja i pažnje i strpljenja bilo potrebno za ono solidno iskorišćavanje tekstova iz spisa Aristotela i sv. Tome, kojim se ovo djelo naročito odlikuje. U tom pogledu je ovo sedmo izdanje znatno upotpunjeno i popravljeno. Isto je tako jasnije prikazana osnovna teza aristotelsko-tomističke filozofije de actu et potentia, zatim nauka o principu uzročnosti te dokazi za opstojnost Božju. Prikaz je vrlo pregledan, dikcija precizna i zbita. U pogledu razdiobe filozofije može se biti drugog mišljenja nego pisac, koji u svojoj formalnoj i materijalnoj logici obrađuje »čistu« logiku prepuštajući noetičke probleme općoj metafizici. Kao priručnik i udžbenik zaslužuje Gredtovo djelo naročito u ovom novom izdanju najtopliju preporuku.

Dr. Vilim Keilbach

Baur, P. Benedikt, O. S. B.: *Werde Licht!* Liturgische Betrachtungen an den Sonn- und Wochentagen des Kirchenjahres. 12. Freiburg im Breisgau, Herder. III. Teil: Osterfestkreis, Die Nachpfingstzeit. XVI u. 688. Broširano RM 4.20, vezano u platno RM 5.60.

Drugi smo dio ovih liturgijskih razmatranja prikazali već u B. S. Sad je izašao III. dio, koji obuhvaća liturgijsko doba od blagdana presv. Trojstva do subote iza posljednje nedjelje po Duhovima. I u ovom je svesku P. Baur nastavio sustavom i načinom, koji smo već prikazali kod II. dijela ovih razmatranja. Ta se razmatranja usko povezuju uz liturgijski tekst odnosnog dana, te se u Njemačkoj već udomačio naziv: »*Der betrachtende Schott*«.